

Ванда Божич*

*Правни факултет, Универзитет Унион у Београду
Правни факултет, Универзитет Привредна академија
у Новом Саду*

Мирјана Ђукић**

*Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска
Митровица*

ИСТОРИЈСКО-ПРАВНИ РАЗВОЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТА И ТЕЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ДО УКИДАЊА СМРТНЕ КАЗНЕ

Сажетак

Кривична дела против живота и тела су дела која су инкриминисана међународним документима и свим светским кривичним законодавствима. Право на живот је најзначајније људско право и право човека као јединке. Без права на слободан живот и на заштиту од повређивања истог, сва друга људска права не би имала смисла. Ипак, развојем човечанства и цивилизацијским достигнућима без преседана у историји човека и друштва, живот је постао најугроженије право од свих. У несигурним друштвеним токовима, ратом захваћеним подручјима, порастом криминалитета, живот сваке индивидуе је постао више угрожен него икад. Сагледавањем историјског развоја кривично – правне заштите живота човека у Србији, истражили смо која су дела против живота и тела била инкриминисана у Србији кроз историју, како се та врста кривичних дела законски процесуирала, и од стране којих органа, и које су то врсте кривичних санкција биле изрицане за тада постојећа кривична дела. Спроведено је и истраживање кривичних дела против живота и тела у односу на број пријава, оптужби и осуда за доступни период (1973–2002). Из целокуп-

* Имејл-адреса: vanda.bozic@pravni-fakultet.info.

** Имејл-адреса: mirjana.djukic@pr.ac.rs.

боља решења за наше кривично законодавство у будућности, укључујући и новеле Кривичног законика, које би законодавац требао да сагледа.

Кључне речи: кривична дела против живота и тела, историјски развој, кривичне санкције, компаративни приступ, нове измене Кривичног законика

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Кривична дела против живота и тела су у свим светским законцима, као и у нашем Кривичном законнику, по правилу систематизована у посебном делу законика, на првом месту. Са новим изменама и допунама кривичног законодавства кривична дела против живота и тела су постајала све бројнија, поготово са цивилизацијским достигнућима и изучавањима друштвено правних наука, попут кривичног права, криминологије, социологије, биологије, психологије, психијатрије и других. Сва кривична дела против живота и тела прате опште институте кривичноправне инкриминације друштвено противправних дела, почев од извршиоца, радње извршења, начина и метода извршења, степена опасности појединачног учиниоца, врсту пасивног субјекта, место, време и средство извршења дела те последицу насталу извршењем кривичног дела. На крају, сагледавају се и могуће олакшавајуће и отежавајуће околности, које при примени кривично-процени одредби посебног закона резултирају изрицањем одређене кривичне санкције за учињено кривично дело. Једно од најчешћих кривичних дела против живота и тела је убиство и тешко убиство, које је, уједно, и најстарије познато кривично дело против живота.

Овим радом смо покушали да сагледамо историјски развој кривичних дела против живота и тела у Републици Србији, да истражимо историјско правне акте који су инкриминисали ту врсту кривичних дела, у одређеном периоду и на одређеном простору, да упоредимо сличности и разлике у хронолошком поимању ових кривичних дела те да компарацијски приближимо могућа историјска достигнућа позитивно правним решењима из ове групе кривичних дела, обе са

циљем да дамо могуће сугестије за одређене измене и допуне кривичног законодавства у овом сегменту, које евентуално могу да уследе у будућности.

Рад је систематизован у четири целине. Први део рада односи се на истраживање и анализу кривичних дела против живота и тела у средњовековној Србији, док други део рада обухвата период Отоманске владавине Србијом и устанички период, заједно са достигнућима ране српске државе, који је посебно интересантан због новооткривених докумената из тог периода. У трећем делу рада упоредили смо двојност кривично правних система у Србији у 20. веку, све до периода доношења модерних кривичних законика у Републици Србији у 21. веку. Четврти део рада обухвата истраживање и анализу кривичних дела против живота и тела у односу на број пријава, оптужби, осуда и казни за доступни период, од 1973. до 2002. године. У закључним разматрањима дати су могући предлози *de lege ferenda*.

КРИВИЧНО-ПРАВНА ЗАШТИТА ЖИВОТА И ТЕЛА У СРЕДЊОВЕКОВНОЈ СРБИЈИ

У средњовековној Србији, пре свега, за већину учињених кривичних дела, укључујући убиство, као дело против живота, примењивала се крвна освета. Византијски цар Маврикије донео је војнички спис „Стратегикон” који сведочи о постојању крвне освете за дела против живота, пре свега за убиство, о чему говори и реч вражде, како се описује у „Стратегикону“, а која представља новчану глобу која се плаћала за извршено убиство (Vilić i Kostić 2006, 9).

На територији потоње Немањине Србије, како се наводи у монографији Миклошића, држава је напад на живот, пре свега убиство, сматрала за поремећај општег правног поретка, које је једино она смела да кажњава, док се такође и новчаним казнама борила против обичаја крвне освете (Ristić 1975, 655–668; Taranovski 1996, 352).

Сачувани су ретки правни списи из периода средњовековне Србије, а који регулишу кривична дела почињена против живота, нарочито она које се односе на убиство другог лица. Ту можемо да наведемо Дубровачки статут из 1308. годи-

не, Дечанске хрисовуље из 1330. године као и у Аранђеловачке хрисовуље из 1348. године. Према Дубровачком статуту као казна за убиство између Србина и Дубровчанина, на име вражде плаћало се 500 перпера (Dubrovački statut, 1272). Убиство је било санкционисано и у Дечанској хрисовуљи из 1330. године (Милојевић 1880) и у Аранђеловачкој хрисовуљи из 1348. године где се наводе одредбе о наплаћивању вражде (Gagić 2007).

Вражда се плаћала на начин да је половина новца припадала цркви, а друга половина „надовчији” односно лицу које је случај убиства проказао. Држава се, оваквом успоставом санкција, борила против скривања случајева убиства, али је и тиме обезбеђивала прилив новца у своју касу (Buturović 1979, 1–22).

Ипак, најзначајнији правни извор средњовековне Србије је Душанов законик, који је, у присуству цара, патријарха Јоаникија и највиших световних и духовних великодостојника, донет на сабору у Скопљу 21. маја 1349. године те је имао 135 чланова (Dušanov zakonik 2014). Новелиран је са 66 члана 1354. године на сабору у Срезу. Систематика у погледу садржине видљива је до 83. члана. Ваља напоменути да је у средњем веку црква уживала повлашћен положај у српској држави, те су првих 38 чланова биле посвећене управо њој. Одредбе о властели која обухватају њихова права и обавезе инкримисана су у следећих 16 чланова, од 39. до 63. члана закона. Обавезе и права зависног становништва наведене су поглављу закона од 69. до 83. члана. Након 83. члана више се не може приметити потребна систематика у закону. Тако су одредбе о трговцима, градовима и градском становништву садржане од члана 118 до члана 127. одредбе о војсци и поступању за време рата од члана 129 до члана 132, одредбе о лоповима и разбојницима и њиховом гоњењу од члана 145 до члана 150 те одредбе о пороти од члана 151 до члана 154.

Одредбе о заштити живота - о убиству налазе се у члану 86. којим је било наведено: „Када се негде догоди убиство, крив је онај који га је изазвао, чак и ако је тај убијен.” У члану 87. Закона инкримисано је хотимично убиство, према коме, извршилац кривичног дела које је учинио из нехата мора да плати износ од 300 перпера, а уколико је убиство другог лица учинио са намером кажњавао се одсецањем обеју рука.

Након пар чланова закона, у члану 94. инкриминисано је убиство које се о догодило између припадника различитих друштвених класа, као један вид квалификованог убиства са прописаном строжијом казном: „Властелин који убије себра у граду, или у жупи, или у катуну, платиће тисућу перпера, а ако себар убије властелина, да му се одсеку обе руке и да плати триста перпера” (Kraus 1958, 322–336). Ваља напоменути да се у овом прописаном облику убиства не разликује околност да ли је оно учињено из нехата или са намером, па се може закључити да је примат у тежини кривичног дела у средњевековној Србији био на прописивању строжијих казни, независно од самог облика кривичне.

Други квалификовани облик кривичног дела убиства регулисан је чланом 95. закона, те се односи на убиство епископа, калуђера, или попа. Ко убије наведена лица казнио би се на идентичан начин, убиством, и вешањем.

Трећи квалификован облик који предвиђа најстрожу смртну казну, спаљивањем на огњу, садржан је у члану 96. закона, којим се кажњава убица оца, мајке, брата или сопственог чеда. Ваља скренути пажњу како су, очигледно, малолетна лица као извршиоци кривичног дела убиства била изједначена са пунолетним лицима, а исто тако наведена инкриминација указује и на чињеницу да није било релевантно да ли је овај квалификовани облик кривичног дела учињен из нехата или са намером (Stojanović 1998, 3–15).

ПРАВНА ЗАШТИТА ЖИВОТА ЗА ВРЕМЕ ОТОМАНСКЕ ВЛАДАВИНЕ

Санкционисање кривичних дела против живота и тела за време владавине Турака све до Првог српског устанка (1804) састојало се у приватној реакцији која је представљала неки облик освете или композиције. Убрзо је уследило доношење закона који се сматра значајним кривичноправним извором из разлога што су противправна понашања први пут за време Отоманске владавине нормативно уобличена, односно инкриминисана. Реч је о Закону проте Матеје Ненадовића донетом и одобреном на Скупштини Ваљевске нахије 5. маја 1804. године.

У литератури су најпре постојале недоумице којим се заправо изворима служио прота приликом израде закона, али је касније ипак доказано (Радмила Петровић) да је користио само Крмчију, а из ње посебно Јустинијанове законе који чине 47. главу рукописне Крмчије и Мојсијеву строгост која представља 48. главу (Sverdović 2003, 59–71).

Карактеристика Закона је одсуство одредби општег дела те у складу са тиме и одсуство општих поставки и принципа на којима је кривично право засновано. Како није сачуван у целисти (само 7 пунктова – чланова), не може се са сигурношћу тврдити је ли садржао 14 или 15 пунктова (Јовашевић 2016, 65). Оно што је сасвим извесно јесте да су у поменутиим пунктовима садржане само одредбе посебног дела, односно кривична дела описана као свакодневне ситуације из живота и за њих прописане казне. Закон проте Матеје Ненадовића предвиђа следећа кривична дела: убиство, отмицу девојке, крађу, бекство из војске, бекство са страже, лажно сведочење и „прихватање” оружја приликом свађе или псовке. За учиниоце ових кривичних дела Закон је предвиђао: смртну казну, телесне казне и новчану казну (Stojanović 1997, 3–12). У систему репресивних мера није постојала казна лишења слободе, као што је случај са каснијим кривичноправним изворима.

Интересантно је да овај Законик смртну казну прописује не само за убиство, које је иначе предвиђено у првом члану, већ и за кривично дело бекства са страже. Сама тежина кривичне санкције говори у прилог томе да се подједнаки значај придавао заштитним објектима код ова два противправна понашања. Смртна казна је у оба сучаја наравно давала исти исход, али се на различите начине извршавала (стрелјањем, стављањем на точак) (Ignjatović 1994, 15–20).

Даљим истраживањем историјског развоја инкриминације кривичних дела против живота у Републици Србији у раном 19. веку дошли смо до запажања да је развој кривично правне инкриминације дела против живота и тела ишао паралелно са развојем и стицањем слободе и независности Србије од владавине Османског царства. Управо из тог периода потиче Карађорђево Криминално законик, познат као Правила војена и народна. Пронађен је у Државној архиви у Београду 1903. године, али о самом његовом настанку и имплементацији нема довољно података. Његова садржина није била доступна у целисти, већ се фрагментарно долазило до поједи-

них делова. Тако је најпре пронађено 38 чланова, с тим што првих 14 чланова није пронађено у првобитном тексту Законика, већ су у другим изворима који су накнадно пронађени, и то чланови 9. и 10., као и завршетак, односно чланови: 39., 40. и 41 (Živanović 1967, 10). Поред незаобилазне садржине одредаба кривичног права, Карађорђево Криминално законик садржи и одредбе уставног, управног, као и административног и брачног права (Stojanović 2001, 9–19).

Доминантан део систематике Законика чине кривично-правне одредбе, које као што је случај и са поменутиим грамама права, нису подељене на опши и посебан део. Иако оне нису именоване, из саме се садржине назире кривичноправне одредбе посебног дела, кроз инкриминацију противправних понашања и за њих прописаних кривичних санкција. Премда је прописивао кривична дела против нових органа власти, кривична дела против брака и породице, војно – кривичне и војно – дисциплинске одредбе, пажњу ћемо поклонити кривичним делима која су у овом раду фокус истраживања.

Убиство је инкриминисано у трећем делу Карађорђевог законика. Поједини облици и прописане казне одређени су према степену кривице учиниоца. Тако је за намерно убиство предвиђено чланом 18., прописана смртна казна, док је за нехатно убиство предвиђено чланом 19., прописана казна затвора („апс“) у трајању од пола године. У овим је члановима Законик предвиђао накнаду штете породици убијеног, а прецизирање њене висине препуштено је суду за сваки случај понаособ. За покушај убиства кажњавало се батинањем („50 штапа у два пута да се удари“, члан 20) (Živanović 1967, 11). У члану 30. законика инкриминише се и чедоморство, које се кажњавало смрћу. Смртна казна се извршавала на онај начин како је и почињено убиство, па је тако потврђен симболизам из пређашњих законика са кривично-правном доктрином у извршењу смртне казне (Petrić 1959, 76–81).

По питању кривичних дела против телесног интегритета, уочава се недостатак инкриминације наношења телесне повреде у било којем облику, што је вероватно последица недоступности његове целокупне садржине.

Када сагледамо историјско правни развитак ране српске кривично правне мисли, али и праксе, долазимо до констатације да Карађорђево Криминално законик има доста сличности са ранијим кривичноправним изворима Србије, и то не само

у погледу кривичноправних одредби, већ и садржински и методолошки гледано. Ипак, за своје доба, слободно се може рећи да је то један револуционаран законик, који је уподобљен друштвеним и политичким приликама тадашње Србије, одговарао духу устаничког периода (Јовашевић 2016, 66). У систему репресивних мира којег карактеришу сурове и драконске казне, Карађорђево законик чини корак напред предвиђањем и казне лишења слободе која је иначе изостајала за поједине облике убиства у пређашњим кривичноправним изворима.

Даљи историјски развој српске кривичноправне мисли и праксе, обележен је Казнителним закоником за књажевство Србију из 1860. године („Казнителный законикъ за княжество Србию, Правительственной печатни, Београд, 1860.) донетим на основу пруског Кривичног законика из 1851. године. Кривично дело убиства инкриминисано је у члану 154. који гласи: „Под убиством разуме се свако недозвољено дело, чрез које какав човек живот изгуби, не сматрајући на начин и средства којима је то учињено”. У овом члану је законодавац поставио опште одређење бића кривичног дела убиства. У следећем члану Законика инкриминисано је убиство извршено са предумишљајем, чије законско одређење гласи: „Ко хотично и с предумишљајем човека убије да се казни смрћу”. Из ових се чланова назире разлика између уморства и убиства, утемељена на степену кривице, односно недостатку или присутности умишљаја (Vilić i Kostić 2006, 9). Са друге стране, за квалификоване облике убиства прописана је била смртна казна, стрељањем, и то за: 1) покушај убиства владара; 2) убиство родитеља или другог претка у правој линији; 3) убиство ради отклањања препрека за извршење другог кривичног дела или прикривање претходно учињеног, и 4) као и убиство да би се избегло хватање на лицу места (Јовашевић 2006, 93). Осим ове, најсуровије казне, законик је познавао и казну затвора запрећену код убиства из нехата (несмотрености), у трајању од два месеца до две године (Mirковић 2008, 105).

Посебна је пажња посвећена убиству деце у глави 16., која носи назив „О убиству деце, нарочито копилади”. Ваља напоменути да је у члану 164. подвучена разлика између чедоморства брачног и чедоморства ванбрачног детета. Наиме, та разлика се огледала у томе што је запрећена казна за чедоморство брачног детета износила до десет година робије (čl. 164. st. 1), док је за чедоморство ванбрачног детета про-

писана казна робије од шест година (čl. 164. st. 2). Тумачење овог члана упућује на неједнакост кривичноправне заштите новорођенчади, која се темељи на томе да ли је новорођенче које је лишено живота рођено у браку или ван брака.

Кривичноправна заштита тела регулисана је тако што јој Казнителни законик посвећује посебну главу, главу 19, која носи назив „О повреди тела”. Повреда тела је могла бити нанета са умишљајем или из нехата, док је санкционисање зависило од тежине повреде. Посебно је важно нагласити да је отежавајућу околност представљало намерно nanoшење телесне повреде („злостављање”) сроднику по крви у правој линији, које је кажњавано робијом до пет година (čl. 176). Као алтернатива предвиђено је батинање, односно бичевање до педесет удараца, подједнако за основни и тежи облик повреде (članovi 173 и 175). Са друге стране, нехатна повреда кажњавана је затвором до једне године или новчано, до сто талира (čl. 180).

КРИВИЧНОПРАВНА ИНКРИМИНАЦИЈА ДЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТА И ТЕЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ У 20. ВЕКУ

Крај деветнаестог и почетак двадесетог века у Србији обележен је дисконтинуитетом у развоју кривичноправне теорије и праксе. У зачецима њихове модернизације следили су се обриси кривичног права раносрпске државе, које је све до проглашења Краљевине Југославије било подељено на више подручја. Овај такозвани правни партикуларизам је уклоњен доношењем Кривичног законика Краљевине Југославије 1929. године (Krivični zakon Kraljevine Jugoslavije, „Službene novine”, број 33-XVI од 9. фебруара 1929. године), који је као један модерни буржоаски законик одредио правац даљег развоја кривичног права (Sržentić, Stajić i Lazarević 1997, 70).

За кривична дела против живота и тела смештена у глави 16, забрањене су углавном затворске казне, а код појединих квалификованих облика смртна казна. За обично убиство је тако забрањена доживотна (вечита) робија или робија од најмање десет година, а за његове квалификоване облике смртна казна или доживотна робија.

Законик из 1929. године инкриминише кривична дела против живота на један партикуларан начин, тако да се бића кривичних дела квалификованих убистава рецимо манифестују у: 1) лишавању живота другог лица после зрелог размишљања; 2) лишавању живота другог лица отровом или на свиреп (окрутан) начин; 3) лишавању живота на начин којим се угрози живот више лица; 4) лишавању живота из користољубља или ради извршења или прикривања другог злочинства и 5) лишавању живота, при чему се убица налази у поврату у погледу обичног убиства (član 167) (Radovanović 1975, 24).

С друге стране, за покушај обичног убиства кажњавало се робијом од најмање три године, док се за покушај квалификованог убиства казна огледала у робији од најмање седам година. Код нехатног лишења живота (čl. 177) запрећен је затвор до три године.

Кривичним делима која за објекат напада имају телесни интегритет посвећено је девет чланова (175-185). Угрожавање, оштећење или знатно нарушавање телесног интегритета до степена онеспособљења, наступају као последица непосредног или посредног напада на тело. Излагање опасности које доводи до трајног нарушавања здравља пасивног субјекта, један је од видова посредног напада на тело, за који је запрећена робија до десет година (čl. 175). За напуштање или непружање помоћи немоћном лицу кажњавало се робијом до пет година, а код квалификованог облика робијом до петнаест година (čl. 176). За тешку телесну повреду која доводи до неке од алтернативно датих последица (трајна неспособност за рад или умоболност; трајна унакаженост лица повређеног; трајно и у знатној мери нарушено здравље повређеног; опасност по живот), закон је предвиђао да ће се учинилац казнити робијом или заточењем до осам година (čl. 178). Дистинкција између тешке и лаке телесне повреде прави се према важности органа који је повређен за функционисање целокупног организма. Тако је лака телесна повреда нанета ако је оштећен или у знатној мери ослабљен део тела који је од мање важности, те је следствено томе запрећена робија у краћем трајању, до три године (čl. 179). Повреда нанета ножем или смртоносним оруђем кажњавала се робијом до шест месеци, ако би била слабијег интензитета од последице која би наступила услед лаке телесне повреде (čl. 180). Законик

је познавао и нехатни облик тешке и лаке телесне повреде, санкционисан робијом до годину дана (чл. 182). Као засебно кривично дело инкриминисано је и учествовање у тучи, у којој је другом лицу нанета лака или тешка телесна повреда. Учиницац бива санкционисан за само учествовање затвором до две године, а строжије казне би уследиле ако се утврди ко је телесну повреду нанео (чл. 184).

У законуку наилазимо на посебну инкриминацију злоупотребе физичког или менталног рада лица које се са послодавцем налази у одређеном пословном односу, која за последицу има нарушавање здравља. Посебно су као пасивни субјекти наглашена у опису малолетна лица, али је забрањена казна истоветна независно од узраста жртве, затвор до две године или новчана казна (чл. 185). Квалификовани облик испољава се у виду тешког нарушавања здравља, за који следи робија до пет година.

Са променом друштвено-политичких прилика у Југославији по завршетку Другог светског рата, кривичноправна теорија и пракса се преусмерава на просоцијалистички систем, што је заправо значило успостављање новог правног поретка. На тим је темељима донет Кривични законик 12. фебруара 1946. године. Имајући у виду да његова систематика садржи само општи али не и посебни део, на овом месту неће бити предмет подробније анализе (Кривични законик, „Службени лист ФНРЈ”, бр. 106/47). Међутим, овај је недостатак врло брзо, већ након петогодишњег периода употпуњен, доношењем Кривичног законика 1951. године (Кривични законик, Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије број 13/1951), који је инкорпорирао и одредбе посебног дела. Међу бројним кривичним делима, кривична дела против живота и тела смештена су у глави XII.

Обично убиство кажњавало се строгим затвором од најмање пет година (члан 135), а истим су чланом била регулисана и тешка убиства: 1) убиство на свиреп и подмукао начин; 2) убиство којим се доводи у опасност живот више лица; 3) убиство из користољубља; 4) убиство ради извршења или прикривања другог кривичног дела и 5) убиство из других ниских побуда и убиство више лица, за која су прописана строги затвор од најмање десет година или смртна казна.

Законик је међу привилегованим облицима кривичног дела убиства предвиђао убиство на мах, убиство из нехата и

убиство детета при порођају, за које су биле прописане различите казне лишења слободе. Наиме, за убиство на мах, прописана је била казна строгог затвора до десет година (чл. 136), док се убиство из нехата кажњавало затвором од најмање шест месеци или строгим затвором од најмање пет година (чл. 137). Чедоморство се кажњавало затвором од најмање шест месеци (чл. 138) (Radovanović 1975, 28).

Примећујемо да су у систематици посебног дела овог законика, кривична дела не само груписана према објекту напада, већ за разлику од пређашњих извора, и именована, каква је случај и са делима против живота и тела. Кроз призму кривичноправне заштите телесног интегритета, инкриминисана су готово идентична противправна понашања као што је то учињено и у закоником од 1929. године, изузев злоупотребе физичког и умног рада која за последицу има нарушавање здравља пасивног субјекта. Уочљиве су такође и варијације у висини прописаних казни. Тако је за обичну лаку телесну повреду закон предвиђао казну затвора до једне године, затим уколико је нанета оружјем или опасним оруђем, казну затвора до три године, док је за нехатни облик запрећена новчана казна или казна затвора до свега једног месеца (чл. 142, ст. 1, 2 и 3). Напуштање или непружање помоћи немоћном лицу које за последицу има нарушавање здравља, овај законик предвиђа као два засебна кривична дела (чл. 146 и 147) у односу на законик из 1929. године који поменуто радње обједињује и предвиђа их алтернативно у оквиру истог члана.

Доношење Устава СФРЈ 1974. године одразило се између осталог и на кривично материјално законодавство. Наиме, преношење одређених надлежности са федеративног нивоа на ниво федералних јединица за резултат је имало да исте могу донети своје кривичне законе, што се и реализовало. Наравно да је најпре на федеративном нивоу донет нови Кривични законик 14. септембра 1976. године, али је био од делимичног значаја јер су њиме регулисана само општа питања која се односе на сврху кажњавања и извршење казне лишења слободе. Међу неколико федералних јединица, Социјалистичка Република Србија је 28. јуна 1977. године донела свој Кривични законик.

Кривични законик Србије из 1977. године (Krivični zakon Republike Srbije, „Službeni glasnik SRS”, br. 26/77-1341, 28/77-1566, 43/77-2213, 20/79-1059, 24/84-1233, 39/86-2739, 51/87-

2421, 6/89-406, 42/89-1401, 21/90-888 i Službeni glasnik SRS, br. 16/90-468, 49/92-1664, 23/93-817, 67/93-3110, 47/94-1465 i 17/95- 529, 44/98 od 08.12, 10/02 od 01.03.) је већим делом, па и у погледу кривичноправне заштите живота и тела, задржао решења из Кривичног законика од 1951. године. Овој групи кривичних дела посвећена је глава VII, под називом кривична дела против живота и тела. За обично убиство, чије се биће дела састоји у лишавању живота другог лица, овај законик је предвиђао казну затвора од најмање пет година (čl. 47 st. 1). Сврсисходно томе, учиниоци квалификованих облика кривичног дела убиства кажњавали су се казном затвора од најмање десет година или смртном казном (Srzentić, Stajić i Lazarević 1986, 319). Квалификовани облици убиства, или тешко убиство, јављали су се у овом законнику у различитим појавним облицима, као што су (čl. 47 st. 2):

- убиство на свиреп или подмукао начин,
- убиство при безобзирном насилничком понашању,
- убиство другог лица, при чему се са умишљајем доведе у опасност живот још неког лица,
- убиство из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дела, из крвне или безобзирне освете или из других ниских побуда,
- убиство службеног или војног лица, при вршењу полова државне безбедности и
- убиство службеног или војног лица при вршењу полова јавне безбедности или дужности чувања јавног реда, хватања учиниоца кривичног дела или чувања лица лишеног слободе или убиство лица које на основу закона или другог прописа врши ове послове у остваривању друштвене самозаштите (Вајић 1978, 407).

Интересантно је истаћи да је тадашњи законодавац истом казном кажњавао оно лице које са умишљајем помогне малолетнику да изврши кривично дело квалификованог убиства (Реговић 1985, 302). У овом делу законодавац поистовећује радње помагања и радње извршења. За вишеструка убиства, осим убиства на мах, убиство из нехата и убиство детета при порођају, изрицала се казна затвора од најмање десет година или смртна казна, без обзира да ли му се за сва убиства суди применом одредаба о стицају или је за неко убиство већ био осуђен (član 47. st. 6).

У привилегована кривична дела убиства законодавац је предвиђао овим закоником следећа: убиство на мах, убиство из нехата и убиство детета при порођају. За убиство извршено на мах кажњавало се затвором од једне до десет година (члан 48), док је за убиство извршено из нехата прописана била казна од шест месеци до пет година (члан 49). Лишавање живота детета од стране мајке за време порођаја или непосредно после порођаја, док траје поромећај изазван порођајем, представља кривично дело чедоморства за које се кажњавало затвором од три месеца до три године (члан 50).

Кривичноправна заштита телесног интегритета уређена је по узору на претходни законик (1951), у члановима 53–59. Регулацију кривична дела тешке, лаке телесне повреде, учествовања у тучи, угрожавања опасним оруђем при тучи или свађи, излагања опасности, напуштања немоћног лица и непружања помоћи, овај нам законик заправо показује као што је већ поменуто, да не одступа од регулативе свога претходника.

Кривични законик од 1977. године је више пута мењан и остао је на снази све до доношења новог кривичног законика из 2005. године. Његове последње измене које су уследиле 2003. године, сматрају се значајним тренутком у развоју кривичног материјалног права, јер је новелама начињен раскид са дугогодишњом правном традицијом. То је заправо момент укидања смртне казне који је заживео управо онда када се Република Србија приступањем Савету Европе 3. априла 2003. године обавезала да ни за једно кривично дело не постоји могућност изрицања смртне казне (Neumayer 2008, 3). За поједине облике тешког убиства уместо смртне казне, новелама је запређена казна затвора од најмање 12 година или четрдесетогодишња казна затвора.

Поред тога, променом друштвеног система није постојала потреба да се штити лице које обавља послове чувања јавног реда, хватања учиниоца кривичног дела или чувања лица лишеног слободе на основу закона или другог прописа у остваривању друштвене самозаштите, које је било прописано Кривичним закоником од 1977. године као облик тешког убиства (Јовашевић 2002, 104).

ИСТРАЖИВАЊЕ УЧИЊЕНИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТА И ТЕЛА – ПРИЈАВЕ, ОПТУЖБЕ, ОСУДЕ И КАЗНЕ

Кроз призму броја пријава, оптужби, осуда и изречених казни према пунолетним учиниоцима кривичних дела, приказали смо како је уређен систем кривичноправне заштите живота и тела у Србији кроз три деценије (1973–2002), све до момента укидања смртне казне.³ Међутим, неки теоретичари су одавно упозорили да су „живот” без условног отпуста и виртуална доживотна казна (за разлику од формалних или „стварних” смртних казни) у стварности семантички прикривене смртне казне (Villaume 2005, 265).

Систематика истраживања обухвата четири раздобља за која смо табеларно и графички приказали податке добијене из Републичког завода за статистику Републике Србије (РЗС РС).

1. ПЕРИОД 1973–1977

Табела 1. *Пријаве, оптужбе и осуде према пунолетним учиниоцима кривичних дела против живота и тела у периоду од 1973. до 1977. године*

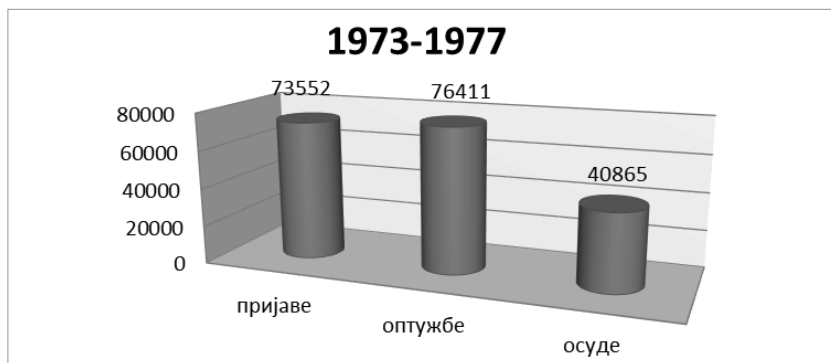
Година	Пријаве	Оптужбе	Осуде
1973	15518	14711	7649
1974	16318	16120	8336
1975	15258	15627	8279
1976	14079	15464	8610
1977	12379	14519	7811
Укупно	73552	76441	40685

Извор: Републички завод за статистику РЗС, Републички завод за статистику [РЗС], n. d.

У истраживању спроведеном за период од 1973. до 1977. године, уочљив је драстичан пад броја осуда у односу на број пријава. Број осуђених лица је у односу на број пријављених у целокупном периоду мањи за 32867. Наведена разлика биће представљена у Графикону 1.

³ Подаци о пријављеним, оптуженим и осуђеним учиниоцима кривичних дела доступни су тек од 1973. године.

Графикон 1. Однос пријава и осуда према пунолетним учиниоцима кривичних дела против живота и тела за период 1973-1977

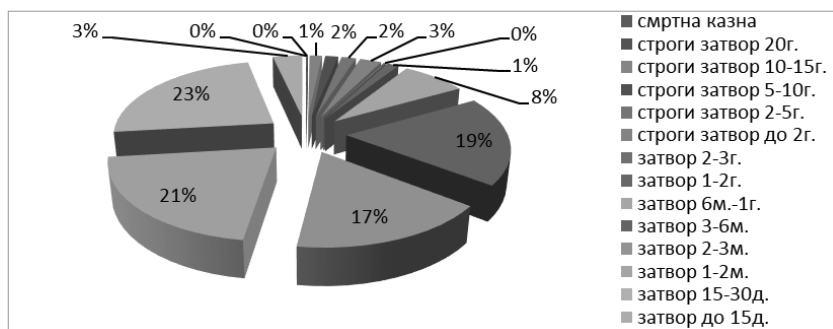

Табела 2. Изречене казне према пунолетним учиниоцима кривичних дела против живота и тела у периоду од 1973. до 1977. године

КАЗНА	1973	1974	1975	1976	1977
Смртна казна	1	1	4	6	3
Строги затвор					
20г.	9	5	9	9	-
10-15г.	77	82	69	89	-
5-10г.	104	74	73	81	-
2-5г.	95	93	79	105	-
до 2г.	134	154	133	130	-
Затвор					
2-3г.	14	7	12	9	8
1-2г.	62	61	43	47	89
6м-1г.	377	373	366	437	102
3-6м.	784	991	1012	1135	111
2-3м.	779	857	849	1013	157
1-2м.	1007	1104	1171	1229	-
15-30д.	1349	1277	1266	1177	-
до 15д.	212	226	201	116	-
Укупно	5004	5302	5287	5613	467

Извор: *Republički zavod za statistiku [RZS], n. d.*

Најмањи број изречених казни уочава се у 1977. години (467), а највећи у 1976. години (5613). Од укупног броја изречених казни, најчешће је изрицана краткотрајна казна затвора од 15 до 30 дана (23% од укупног броја изречених казни), затим за њом следи такође краткотрајна казна затвора од 1 до 2 месеца (21% од укупног броја изречених казни). Смртна казна је изречена у 15 случајева (0,06%), а у незнатно већем броју казна строгог затвора са различитим распонима (20 година – 0,14%; 10 до 15 година – 1,46%; 5 до 10 година – 1,53%; 2 до 5 година – 1,71%; до 2 године – 2,54%).

2. ПЕРИОД 1978–1987

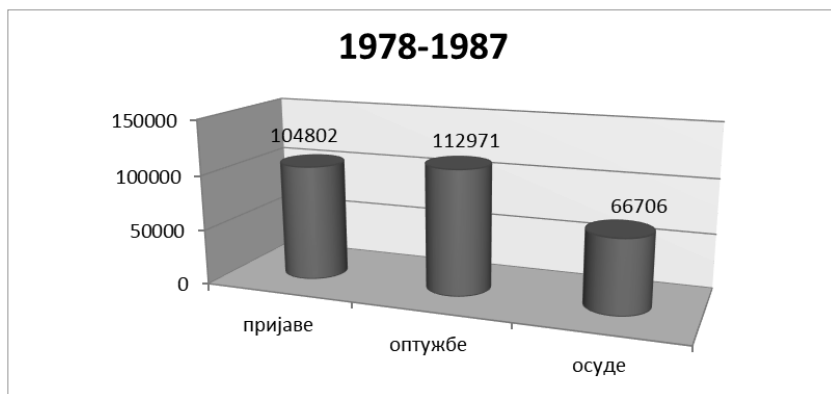
Табела 3. Пријаве, оптужбе и осуде према пунолетним учиниоцима кривичних дела против живота и тела у периоду од 1978. до 1987. године

Година	Пријаве	Оптужбе	Осуде
1978	10961	12736	7001
1979	11143	11723	6509
1980	10207	11370	6704
1981	10307	10603	6065
1982	11046	10740	6342
1983	11506	11576	6883
1984	10773	12038	7154
1985	10177	11413	7091
1986	9643	10606	6476
1987	9039	10166	6481
Укупно	104802	112971	66706

Извор: Републички завод за статистику [РЗС. н.д]

Када упоредимо податке из дате табеле са претходним периодом (1973-1977) уочавамо да је број осуда у односу на број пријава у незнатно мањем паду. У односу на укупан број пријава (104802), укупан броја осуда (66706) мањи је за 38096. Сликосит приказ поменутог односа дат је у Графикону 2.

Графикон 2. *Однос пријава и осуда према пунолетним учиниоцима кривичних дела против живота и тела за период 1978-1987*

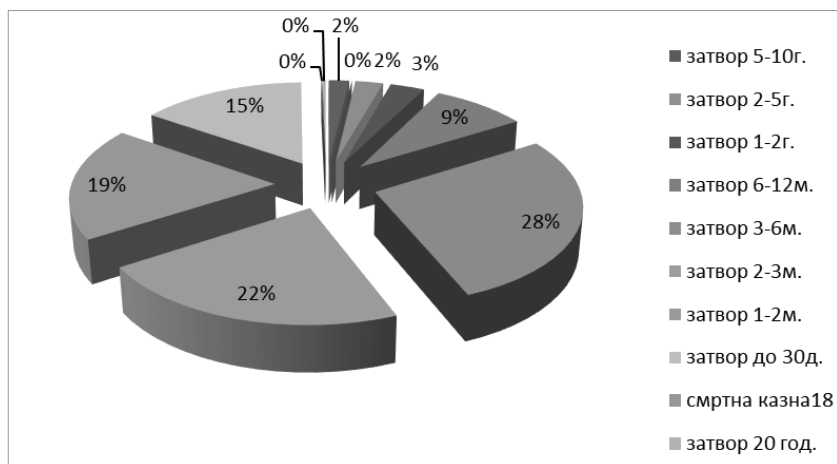

Табела 4. *Казне изречене према пунолетним учиниоцима кр против живота и тела у периоду од 1978. до 1987. године*

КАЗНА	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Смртна казна	4	4	/	3	/	1	1	/	2	3
Затвор										
20 год.	13	14	12	5	4	3	12	6	20	14
10-15г.	69	81	64	71	43	58	50	61	73	63
5-10г.	91	86	93	72	64	83	69	70	81	71
2-5г.	91	111	94	97	64	76	83	97	75	77
1-2г.	167	108	97	106	78	114	106	107	97	84
6-12м.	42	338	373	338	287	323	324	335	300	286
3-6м.	923	907	966	918	969	924	973	1019	947	907
2-3м.	707	763	788	737	750	823	740	772	710	686
1-2м.	812	756	766	615	566	651	611	595	511	499
до 30д.	869	706	642	538	459	445	417	399	326	309
Укупно	3788	3874	3895	3500	3284	3501	3386	3461	3142	2999

Извор: Републички завод за статистику [РЗС. н.д]

Тренд благе казнене политике приметан је и у раздобљу од 1978-1987. Најчешће изрицане казне и даље су краткотрајне казне затвора. На првом је месту казна затвора у трајању од 3 до 6 месеци која чини 28% укупно изречених казни затвора, затим казна затвора у трајању од 2 до 3 месеца (22%), потом казна затвора у трајању од 1 до 2 месеца (19%). Удео укупно изречених краткотрајних казни затвора износи 69% у укупном броју изречених. Смртна казна изречена је у 18 случајева, док подацима о строгом затвору не располажемо јер је укинута 1977. године.

3. ПЕРИОД 1988–1997

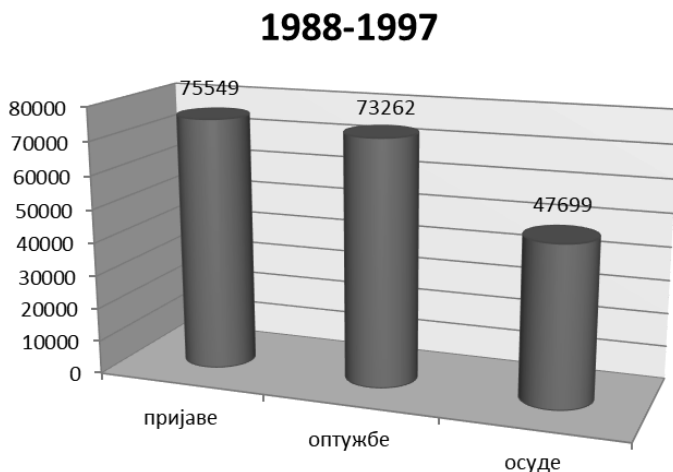
Табела 5. Пријаве, оптужбе и осуде према пунолетним учиниоцима кривичних дела против живота и тела у периоду од 1988. до 1997. године

Година	Пријаве	Оптужбе	Осуде
1988	9758	10072	6326
1989	8440	10301	6654
1990	8093	9061	5808
1991	7079	8562	5644
1992	5941	6341	4172
1993	8434	6057	3917
1994	7059	5150	3330
1995	6824	5750	3819
1996	6713	6134	4018
1997	7208	5834	4011
Укупно	75549	73262	47699

Извор: Републички завод за статистику [RZS], n. d.

Пад броја осуда у односу на број пријава у овом периоду износи 27850, што ћемо сликовито представити у Графикону 3.

Графикон 3. Однос пријава и осуда према пунолетним учиниоцима кривичних дела против живота и тела за период 1988-1997

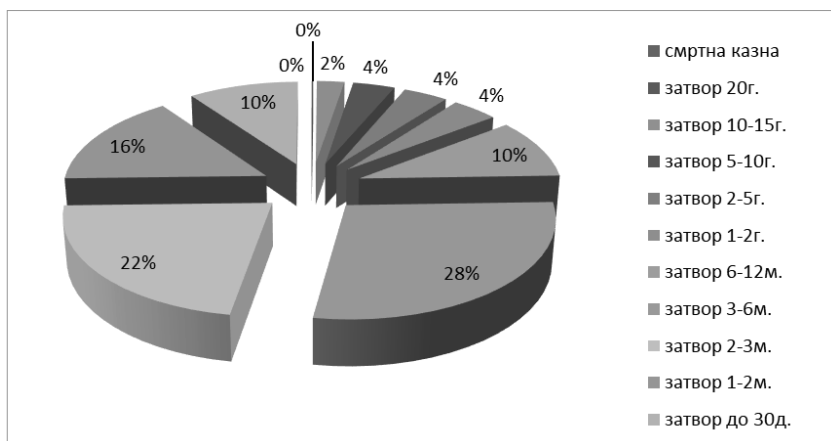

Табела 6. Казне изречене према пунолетним учиниоцима кр против живота и тела у периоду од 1988. до 1997. године

КАЗНА	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Смртна казна	1	/	/	/	/	/	/	/	/	1
Затвор										
20 год.	8	2	5	1	1	1	1	1	/	2
10-15г.	52	57	48	46	25	38	46	33	44	41
5-10г.	68	66	49	72	54	69	70	58	93	59
2-5г.	90	82	58	88	65	63	73	61	56	61
1-2г.	96	101	80	130	42	55	46	60	63	55
6-12м.	316	310	265	246	87	104	80	106	106	87
3-6м.	945	988	912	923	197	212	145	153	192	189
2-3м.	688	754	687	664	167	175	161	168	180	175
1-2м.	475	527	427	473	113	143	149	125	122	129
до 30д.	257	267	250	332	85	107	118	102	115	85
Укупно	2996	3154	2773	2975	836	967	889	867	971	884

Извор: Републички завод за статистику [RZS], n. d.

Највећи број казни изречен је у 1989. години (3154), док је најмањи број изречен у 1992. години (836). Приметан је мали удео броја изречених строжијих казни у укупном броју изречених, свега 14%. Број изречених краткотрајних казни затвора чини 86% (казна затвора од 3 до 6 месеци – 28%, казна затвора од 2 до 3 месеца – 22%, казна затвора од 1 до два месеца – 16%, казна затвора од 6 до 12 месеци – 10% и казна затвора до 30 дана – 10%). Најстрожија, смртна казна, је у овом раздобљу изречена у свега 2 случаја.

4. ПЕРИОД 1998–2002

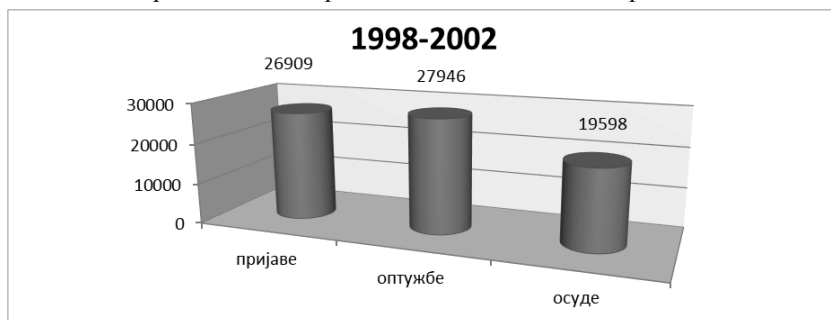
Табела 7. Пријаве, оптужбе и осуде према пунолетним учиниоцима кривичних дела против живота и тела у периоду од 1998. до 2002. године

Година	Пријаве	Оптужбе	Осуде
1998	6398	6415	4410
1999	4275	5404	3796
2000	5174	4986	3520
2001	5637	5405	3857
2002	5425	5736	4015
Укупно	26909	27946	19598

Извор: Републички завод за статистику [RZS], n. d.

У посматраном периоду свеукупна разлика између броја осуда у односу на број пријава износи 7311. Однос броја осуда према броју пријава за целокупан период сликовито ћемо представити у Графикону 4.

Графикон 4. Однос пријава и осуда према пунолетним учиниоцима кривичних дела против живота и тела за период 1998–2002

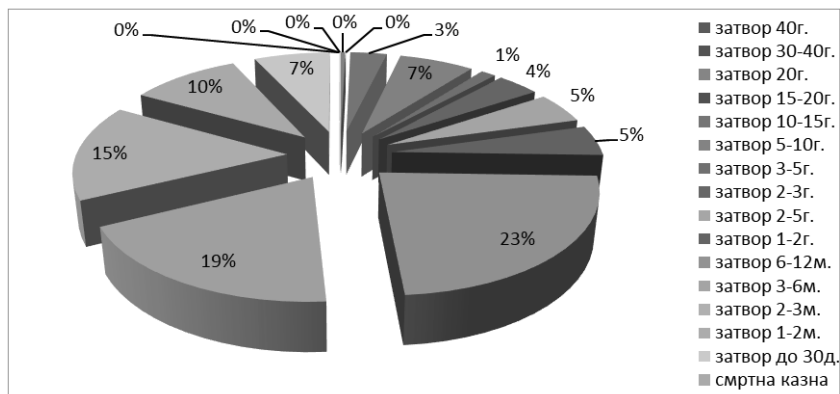

Табела 8. Казне изречене према пунолетним учиниоцима кривичних дела против живота и тела у периоду 1998–2002

КАЗНА	1998	1999	2000	2001	2002
Смртна казна	/	/	/	1	/
Затвор					
40 год.	/	/	/	/	/
30-40 год.	/	/	/	/	/
20 год.	3	2	3	12	/
15-20 год.	/	/	/	/	/
10-15г.	36	40	30	50	/
5-10г.	62	44	46	60	107
3-5 год.	/	/	/	/	64
2-3 год.	/	/	/	/	182
2-5г.	68	49	48	67	/
1-2г.	60	66	40	63	/
6-12м.	112	107	104	118	660
3-6м.	246	208	215	221	/
2-3м.	189	166	174	199	/
1-2м.	127	111	117	113	/
до 30д.	110	77	71	67	/
Укупно	1013	870	848	971	1013

Извор: *Republički zavod za statistiku [RZS], n. d.*

Карактеристика овога периода јесте да је још увек егзистирала смртна казна (до 2002. године). Изречена је само једна у 2001. години, али није извршена. Оно што даље запажамо јесте да су наспрам строжијих казни, чешће изрицане краткотрајне казне затвора. Међу дуготрајним казнама затвора, какве су казна затвора у трајању од 40 година, казна затвора у трајању од 30-40 година, које нису изречене ни у једном случају, предњачи једино казна затвора у трајању од 20 година, изречена у посматраном периоду у свега 20 случајева. Најчешће изрицана јесте краткотрајна казна затвора од 6 до 12 месеци – у 1101 броју случајева (23%), за њом следи казна затвора од 3 до 6 месеци – изречена у 890 случајева (19%), потом казна затвора од 2 до 3 месеца – изречена у 728 случајева (15%).

ЗАКЉУЧАК

Кривично-правна заштита живота на просторима Србије је у различитим историјским периодима, у најмању руку, била разнолика. У најранијем периоду имамо још увек остатке обичајног права, што потврђује примена различитих облика талиона. С друге стране, на простору средњовековне Србије се релативно рано појављује адаптација писаних текстова из, тада већ културно и цивилизацијски напредне Византије. Кулминација тога је и потпуно осамостаљење Србије и доношење Душановог законика, који на исцрпан начин регулише већину противправних понашања за период средњовековне Србије. Приликом освајања Османлија и за време

владавине територијом Србије, јавља се један правни вакум и недоследност. Прави се разлика између примене закона на Турке и покорено становништво. На Турке, који изврше кривична дела примењује се Шеријатско (верско) право, док се за покорене народе доносе посебни акти, који одражавају потлачени статус. То резултира низом побуна и устанака, а у правном смислу доношење Закона проте Матеје Ненадовића и Карађорђевог Криминалног законика. После успеха ране српске државе, у 20. веку доноси се и усклађује све више закона и правних аката, који прате европске токове. Већ у 21. веку Србија је искусила два правна система, по различитим друштвеним уређењима, али и тада је показана доследност у кривично-правној регулацији кривичних дела против живота. Закључак који се сам намеће, јесте да је Србија у различитим периодима комплементарно доносила различите акте за регулацију противправних дела против живота, те да је у томе пратила европска достигнућа у погледу права на живот, и да је том сегменту свог правног поретка посвећивала посебну пажњу. То нимало не изостаје ни сада. Србија доноси модерне кривичне законике, изменама и допунама прати цивилизацијска достигнућа и међународне акте у том погледу, и свакодневно прати друштвена кретања и појаву нових облика криминалитета против живота, али и друге облике криминалитета. Оно што може да се каже као сугестија је, мноштво кривичних дела против живота, за разлику од историјских начина инкриминације, што се може приписати развоју и правном напретку, али може се и приписати управо примени различитих (са друштвено-правног уређења) правних система, те тешкоћи да се напусти један, као и немогућности да се, у целости, прихвати други правни систем. То је један транзитни период, који сада видимо у свим сегментима нашег друштва, па и у кривично-правној заштити живота. Обимност кривичних дела против живота, води неефикасности правосудних инстанци, практичном несналажењу судских органа, поготово код основних кривично-правних предмета, као што је класификација кривичних дела, те непоштовању рокова и права на суђење у разумном року. То све резултира једним правним вакумом. Србија треба да размотри да своје евентуалне измене и допуне кривичног законодавства базира на инкриминацији мањег, али сврсисходнијег броја кривичних дела против живота, повећање ефикасности судства,

наравно следећи међународне акте који су обавезни у основним тачкама правичности поступка, изрицања и извршења кривичних санкција. То је и порука коју можемо извући и из историјских аката који су били у употреби у Србији.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Bačić, Franjo. 1978. *Krivično pravo, Opći dio*. Zagreb.
- Buturović, Jovan. 1979. „Karakteristike krivičnih dela protiv života i tela u krivičnim zakonima republika i pokrajina.” *Pravni život* 8 (9): 1–22.
- Gagić, Miroslav. 2007. „Od Stalaća do Deligrada kroz vekove” U: *Ražanj i okolina u Austro – turskim ratovima 1683 – 1791*, 149 – 232. Ražanj – Čičevac, dostupno na: <http://www.bibliotekacicevac.rs/wp-content/uploads/2016/10/3-Knjiga-III-deo.pdf>, pregledano 01.08.2019.
- Dubrovački statut 1272, u: Bogišić, Baltazar i Jiriček, Konstantin. 1904. *Monumenta historico-juridica Slavorum Meridionalium*, Vol. IX. *Liber statutorum civitatis Ragusii anno 1272 compositus*. Zagreb: JAZU.
- Dušanov zakonik. 2014. Beograd: Škola gusala Sandić, Grafo-med, Bor.
- Živanović, Toma. 1967. *Zakonski izvori krivičnog prava Srbije i istorijski razvoj njegov i njenog krivičnog pravosuđa, od 1804 do 1865*. Beograd: SANU.
- Ignjatović, Čedomir. 1994. „Krivična dela protiv života i tela u nacrtu Krivičnog zakona Republike Srbije.” *Zbornik radova, Nacrt novog Krivičnog zakona Republike Srbije*, Kopaonik, 15– 20.
- Jovašević, Dragan. 2002. *Komentar Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije*. Beograd: Službeni glasnik.
- Jovašević, Dragan. 2016. „Osnovne karakteristike zakonodavstva Karađorđeve Srbije.” *Godišnjak fakulteta pravnih nauka godina 6, br. 6*: 63–74.
- Jovašević, Dragan. 2006. „Osnovne karakteristike krivičnog zakonodavstva Karađorđeve Srbije“ . *Peščanik* 4.

- Казнителный законикъ за княжество Србию, Правительственной печати, Београд, 1860.
- Konstantinović Vilić, Slobodanka i Kostić, Miomira. 2006. *Izvršenje kazni i drugih krivičnih sankcija u Republici Srbiji*. Niš: SVEN.
- Kraus, Božidar. 1958. „Krivična djela protiv života i tijela.” *Priručnik* br. 4: 322–336.
- Krivični zakon Kraljevine Jugoslavije, „Službene novine” broj 33-XVI od 9. februara 1929. godine.
- Krivični zakon Republike Srbije, „Službeni glasnik SRS“, br. 26/77-1341, 28/77-1566, 43/77-2213, 20/79-1059, 24/84-1233, 39/86-2739, 51/87-2421, 6/89-406, 42/89-1401, 21/90-888 i „Službeni glasnik SRS“, br. 16/90-468, 49/92-1664, 23/93-817, 67/93-3110, 47/94-1465 i 17/95-529, 44/98 od 08.12, 10/02 od 01.03.
- Krivični zakonik, „Službeni list FNRJ“, br. 13/1951.
- Krivični zakonik, Službeni list FNRJ, br. 106/47.
- Milojević, Miloš. 1880. *Dečanske hrisovulje*. Beograd: Glasnik Srpskog učenog društva, knjiga 12.
- Mirković, Zoran. 2008. *Karađorđev zakonik*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Centar za publikacije.
- Neumayer, Eric. 2008. “Death Penalty Abolition and the Ratification of the Second Optional Protocol.” *International Journal of Human Rights* 12 (1): 3–21.
- Perović, Milorad. 1985. *Krivično pravo SFRJ, Opšti dio*. Nikšić: NIO „Univerzitetska riječ” - Univerzitet „Veljko Vlahović” u Titogradu.
- Petrić, Vera. 1959. „Krivična dela protiv života i tela u sudskoj praksi Srbije za vreme kneza Miloša.” *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* br. 1: 76–81.
- Radovanović, Miloš. 1975. *Krivično pravo SFRJ, Opšti dio*. Beograd: Savremena administracija.
- Republički zavod za statistiku [RZS], n. d. dostupno na: <https://www.stat.gov.rs/oblasti/pravosudje/punoletni-ucinioci-krivicnih-dela/>
- Ristić, Momčilo. 1975. „Krivična dela protiv života i tela.” *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo* br. 4: 655–668.

- Svedrović, Marijan. 2003. „Novosti kod kaznenih djela protiv života i tijela.” *Zbornik radova, Konačan prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona*. 59–71.
- Srzentić, Nikola, Stajić, Aleksandar i Lazarević, Ljubiša. 1997. *Krivično pravo Jugoslavije*. Beograd: Savremena administracija.
- Srzentić, Nikola, Stajić, Aleksandar i Lazarević, Ljubiša. 1986. *Krivično pravo SFRJ, Opšti deo*. Beograd: Savremena administracija.
- Stojanović, Zoran. 2001. „Jugoslovensko krivično zakonodavstvo u funkciji zaštite ljudskih prava.” *Zbornik radova, Jugoslovensko krivično zakonodavstvo i slobode i prava čovjeka i građanina*. 9–19.
- Stojanović, Zoran. 1997. „Pravo na život kao prirodno pravo čoveka.” *Pravni život* br. 9: 3–12.
- Stojanović, Zoran. 1998. „Prirodno pravo na život i krivično pravo.” *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo* br. 1: 3–15.
- Taranovski, Teodor. 1996. *Istorija srpskog prava u Nemanjićkoj državi*. Beograd: Službeni list.
- Villaume, Alfred C. 2005. “Life Without Parole” and “Virtual Life Sentences” *Death Sentences by Any Other Name*, 8 CONT. JUST. REV. 265–266.

Vanda Božić*

*Faculty of Law, Union University, Belgrade
Faculty of Law, University of Business Academy, Novi Sad*

Mirjana Đukić**

Faculty of Law, University of Prishtina, Kosovska Mitrovica

HISTORICAL - LEGAL DEVELOPMENT OF CRIMINAL OFFENSES AGAINST LIFE AND BODY IN THE REPUBLIC OF SERBIA UNTIL THE ABOLITION OF THE DEATH PENALTY

Resume

Considering the historical development of criminal-legal protection of the most important human values, we investigated which acts against life and body have been incriminated in Serbia throughout history. The historical path from the earliest period, when the Talion principle was applied through the remnants of customary law, until the 20th century, shows the development of criminal law protection of life and body in a more modern direction, with a solid number of incriminations. In the following period, Serbia has already experienced two legal systems according to different social systems, and in such circumstances it is difficult to leave one completely and accept the other. In addition to development and legal progress, one of the factors that conditioned the prescribing of a significantly higher number of crimes against life and body in relation to the historical number of incriminations, is certainly the transit period that has left its mark in all social segments. That the overabundance of crimes against life and body leads to inefficiency of judicial instances and practical incompetence of judicial bodies is shown as a result in the statistical part of the research. Namely, there is a big difference between reported and convicted perpetrators of crimes against life and body. There is also a trend of mild penal policy

* E-mail address: vanda.bozic@pravni-fakultet.info.

** E-mail address: mirjana.djukic@pr.ac.rs.

to the extent that the most common sentences were imprisonment from 6 to 12 months, followed by 3 to 6 months. The conclusion is that in no case is the purpose of punishment, special and general prevention achieved. A smaller but more purposeful number of this type of incrimination would certainly give positive effects.

Key words: crimes against life and body, historical development, criminal sanctions, comparative approach, new amendments to the Criminal Code

* Овај рад је примљен 20. јула 2021. године, а прихваћен на састанку Редакције 10. новембра 2021. године.